

DE 'TWEEDE GENERATIE'

Er is in '85 ook een 'tweede generatie': de kinderen van illegale werkers en van in Europa of in Indië vervolgd.

Ook die tweede generatie moet men zien als een groep die onder de nawerking van de oorlog te lijden kreeg.

Wat de kinderen van illegale werkers betreft: voorzover die laatsten het leven hadden verloren, groeiden de kinderen zonder vader op, zulks in menig geval in een situatie die zwanger was van velerlei spanning. Sommige moeders zwegen, bij anderen verging als het ware geen dag waarin niet aan het lot van vader werd herinnerd. Van beide gedragspatronen kon een zware druk uitgaan: bewust of onbewust werden aan menig kind eisen gesteld waaraan hij of zij niet kon voldoen.

Groter nog konden de problemen zijn in Joodse gezinnen: gezinnen van ouders die de vervolging (vooral de deportatie) hadden doorstaan, of later gevormde gezinnen van jongere Joodse vervolgingsslachtoffers. Ook in die gezinnen kwam het in menig geval tot neurotische gedragingen: er werd òf hardnekkig over de vervolging gezwegen òf er werd voortdurend aan deze herinnerd. Zo werden kinderen, aldus later een hunner, prof. dr. A. de Swaan, 'kleine slippendragers van dat ontzaglijke verleden'¹ – dat werd gevoeld als aantasting van hun eigen identiteit. Ook in die Joodse gezinnen kon het opgroeien extra moeilijk zijn. 'De ouders', zo zet de psychiater E. de Wind in '85 uiteen,

'verwachten van de kinderen dat zij alles goed zullen maken wat aan henzelf is misdreven. De kinderen zullen maatschappelijk moeten bereiken wat hun door de breuk in hun levenslijn onthouden is. Sommige kinderen zullen moeten voldoen aan het ideaalbeeld van de kinderen die de ouders in en door de oorlog verloren hebben. De kinderen van hun kant zullen soms beheerst worden door een fantasie zoals: 'Mijn ouders hebben zoveel ellende doorgemaakt ..., ik moet extra-lief voor ze zijn.' Het is duidelijk dat bij deze kinderen normale gevoelens van boosheid, zoals een kind die jegens zijn ouders kan beleven, geloofend moeten worden.

Een ander thema is: 'Ik zal wraak nemen op wat mijn ouders is aangedaan', maar ook zullen er kinderen zijn die hun ouders verachten omdat die ouders zich zo passief hebben gedragen.²

Alweer: dit zijn allemaal generalisaties en al is er reden, de groepen der illegale werkers en der Joodse en andere vervolgd aan te duiden

¹ A. de Swaan in: Stichting Icodi (Informatie- en Coördinatie-Organ Dienstverlening Oorlogsgetroffenen): *De Joodse naoorlogse generatie in Nederland* (1984), p. 13. ² E. de Wind in 1940-1945. *Onverwerkt verleden?*, p. 62.